

יולדת בשבת תעדיף לנסוע באוטובוס שממילא מחלל שבת, ובעלה יעשה 'הכרזה' בכניסתם לאוטובוס

מקום לומר שהוא מכפר על העבירה. מאידך, כל בר-בירב מבין שיש בכך חילול השם נורא, כאשר ראש העיר מורד באלוקים-חיים, ומכריז על הפעלת תחבורה ציבורית בשבת, והנה יהודי חרדי עולה עם אשתו לאוטובוס !!!

השבנו לת"ח ששאל, אמר הרב שליט"א, שכדאי לנסוע באוטובוס המחלל-שבת, אבל - שיכריז עם כניסתו לאוטובוס 'דעו לכם, אחיי התועים, שלא הייתי מעז להעלות על דעתי להצטרף לנסיעה הזו באוטובוס שבחילול השבת שלו הופך להיות כלי-מוות, אבל מה אעשה שאשתי

צריכה ללדת, ואני נוסע איתה לבית החולים' ! הגר"י זילברשטיין הוסיף שכדי להכריז את הדברים האמורים צריך קצת אומץ, אבל אם האדם עושה כך - עדיף שייסע באוטובוס, ולא ברכבו הפרטי.

הוא גם אינו צריך להכריז את כל הנוסח הנ"ל; ביכולתו לומר ולהכריז בפני הנוסעים ש'אני נוסע עכשיו עם רעייתי שצריכה ללדת'. וכמוכן, הוסיף הרב, שגם האשה עצמה צריכה להיות מוכנה לנסיעה זו, כיון שאם היא תיכנס ללחץ, עלולים חבלי-הלידה לפקוד אותה באוטובוס.

המקורות להלכה זו מובא ב'תורת היולדת' (י"ג ז'), יעו"ש. בס"ק י"א שם, צוין שלכאורה מאחר והאוטובוס נוסע ממילא, צריך להימנע מהבערות מיותרות. בענין התשלום, יש לשדל את הנהג שייקח משכון, ואם הוא דורש תשלום ישדלוהו שלא יתלוש את הכרטיס בשבת. וכשצריכים ללדת בבית החולים, לא יצלצלו בפעמון, אלא יודיעו לנהג בעל-פה. וגם, ירדו בדלת הקדמית, ולא באחורית, לפעמים הגורמת להדלקת נורה מיותרת.

והשי"ת יחזיר את מחללי השבת בתשובה שלימה, ונזכה שיקוים בנו (תהלים, קמ"ד י"ד) 'אין פרץ ואין יוצאת ואין צווחה ברחובותינו'. בקרוב ממש.

הגאון רבינו המרא דאתרא שליט"א סיפר לנו על שאלה שהגיעה לפניו, בהקשר לתוכנית הזדונית של ראש העיר ברמת גן, המצהיר שבקרוב תפעל התחבורה הציבורית בעירו. השואל הוא ת"ח המתגורר ברמת גן, והוא מספר שבשעה טובה אשתו צריכה ללדת בשבועות הקרובים, ומסלול האוטובוס המתוכנן לצאת בשבת, רח"ל, אמור להגיע עד סמוך לבית החולים 'תל השומר', שם היא צריכה ללדת בעזרת השם יתברך.

הת"ח מספר שהתכנן שלי היה שאם הלידה תצא בשבת, ולא יהיה לי אמבולנס זמין או נהג-גוי, אפעיל את הרכב הפרטי שלי ואסיע אותה לבית החולים (וכמובן לפני השבת, אסדר את הרכב בצורה כזו שיהיו בו כמה-שפחות חילולי שבת, כגון נטרול המגורות המיותרות וכיו"ב, כפי שמובא ב'תורת היולדת').

ברם, הוא ממשיך, לאחר ששמעתי על תוכניתו של ראש העיר להפעיל אוטובוס בשבת, הסתפקתי האם לנסוע ברכב הפרטי שלי, או שאולי כדאי יותר לעלות על האוטובוס הזדוני הזה?

הספקות שהתעוררו אצלי היו כדלהלן. אם אני נוסע ברכב שלי, הרי אני עובר רבבות-רבבות פעמים על מלאכת 'מבעיר', ונכון שזה מותר מצד פיקוח נפש, אבל אם נעלה על האוטובוס, הרי לא נעבור על שום מלאכה! מצד הלכות שבת זה מאוד 'משכנע' אפוא לנסוע עם האוטובוס ההוא, שכן באמת לא עוברים על שום מלאכה!

יתירה מכך; בכך שהיולדת! אנחנו מציילים לכאורה גם את ראש העיר עצמו, שכן האוטובוס שימש גם לתועלת, להסעת היולדת! למרות שראש העיר התכוון לחלל שבת, ועשה זאת במזיד, אבל ה'אמרי בינה' אומר שאם אדם בישל בשבת להכעיס, ולאחר מכן הגיע חולה ואכל את המאכל שהתבשל, יש

חילולי השבת המתרבים רח"ל בערי ישראל, והפעם גם בעיר רמת גן הסמוכה לבני ברק, מדאיבים ומצעים כל מי שדם יהודי זורם בעורקיו. נבחר-ציבור סבורים שעל ידי חילולי השבת המחפירים הם יצליחו 'למכור סחורה' טובה יותר לתושבי עירם. אוי, וכמה שהם טועים בכך! אבל לא על עצם החילול באנו לדבר, אלא על שאלה הלכתית שהגיעה לפני רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

בס"ד

לכבוד הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

אחר בקשת המחילה

הואיל וראיתי מביאים בשם מעכ"ג פסק שלילדת עדיף לנסוע בתחבורה
ציבורית, מאשר ברכב פרטי.

לדעתי חלילה לעשות כן, בפרט עכשיו שרוצים להפעיל תחבורה ציבורית
בשבת ויאמרו שהנה גם החרדים זקוקים לזה, וגם לא תמיד יידעו את הסיבה
והדין, ובכגון דא אין דין הקל הקל, ולא מיקרי אפשר בהיתר, כי חילול ה' הוא
העוון החמור ביותר.

ואם הדברים שנאמרו בשם מעכ"ג אכן נאמרו, לדעתי מצוה לפרסם שאינו
כן, כיון שזאת עלולה להיות פירצה.

ד כהן דויטש
ר' יצחק זילברשטיין שליט"א
תש"א

בס"ד יום ה' א' תמוז תשע"ט

כבוד הגאון הגדול רבי ברוך שמואל הכהן דויטש שליט"א

ראש ישיבת באר מרדכי

שלמכון יסגא לחדא, ותודה על הערתכם

כתבנו שאם אשה צריכה ללדת, ויש לפניה שני דרכים, אוטובוס של מחללי שבת להכעיס שבין כך נוסע, או להדליק במיוחד רכב, ולעבור על אלפי הבערות, וכתבנו שעדיף לנסוע עם האוטובוס, מכמה טעמים:

א. בזה שהוא נוסע עם האוטובוס שבין כך נוסע, הוא מונע מעצמו חילול שבת מיותר, שהרי יש כאן אוטובוס שנוסע, ואם כן למה יוסיף לחלל שבת בהדליקו את מכוניתו.

ב. בזה שהוא נוסע הוא מציל את נהג האוטובוס מחילול שבת, כי הרי הנהג כרגע נוסע באיסור, וכעת שהוא נוסע לבית החולים עם יולדת, כאשר הודיעו לפניו את מטרת נסיעתם, הרי שהוא אינו עובר על חילול שבת, וזאת על פי האמרי בינה (יו"ט סימן ג) שמוכיח כך מהתוס'.

ג. ולגבי האיסור הנורא של חילול השם, אמרנו שחייב להכריז בעלותו לאוטובוס 'דעו לכם, אחיי התועים, שלא הייתי מעז להעלות על דעתי להצטרף לנסיעה הזו באוטובוס שבחילול השבת שלו הופך להיות כחומר נפץ, - אבל מה אעשה שאשתי צריכה ללדת, ואני נוסע איתה לבית החולים' אבל לכם אסור לנסוע באוטובוס זה, וכל הנוסעים כאן עונשם חמור, אבל כשם שהתורה אסרה לנסוע לשם בילוי, כך התורה מצווה לנסוע לצורך פיקוח נפש, ואני נוסע לצורך פיקוח נפש'.

וכת"ר כתב לי ג' טעמים לשנות את הפסק:

א. עלולים בזה להחליש את המלחמה בתחבורה הציבורית בשבת, כי יאמרו שגם החרדים זקוקים לזה.

ב. לא תמיד ידעו את הסיבה והדין למה הם נוסעים בשבת, ועלולים לחשוב שגם שומרי תורה תומכים בהם.

ג. הצורך לנסוע באוטובוס הוא מדין הקל הקל, ובמקום שיש חילול השם, אין דין הקל הקל.

ונראה להשיב:

א. טענה זו שיאמרו שגם החרדים זקוקים לאוטובוס, טענה זו אין בה ממש, ואם יטענו כך לא נצטרך אפילו להשיב על כך, כי הכל יודעים שמטרתם לנגח את השבת, ולא כדי לעזור יהודים חרדים מלהפחית בחילול שבת, וכי חסר לחרדים איך להגיע לבתי חולים בשבת, שהם צריכים את האוטובוס המרושע הזה?! וכי זה הפתרון של הנסיעה לבתי החולים?! ולמה בימות החול אין אוטובוס מהיר לנסיעה ליולדות, ורק בשבת צריך את האוטובוס?! כך שהטענה הזו היא מגוחכת מאד.

ואפילו אם יטענו טענות מגוחכות, אם הדין הוא שצריך לנסוע באוטובוס, אין לנו להתחשב בלצים רשעים הטוענים כן, כמבואר בהג"ה על מלאכת שלמה (שקלים פ"ג מ"ב) וז"ל: מצאתי כתוב בספר שרש ישי (פי' על מגלת רות עלה סב) אשר חבר הרב ר' שלמה אלקבץ ז"ל וז"ל: אף על גב דאמרינן בירושלמי בשקלים ר' שמואל בר נחמן בשם ר' נתן בתורה בנביאים ובכתובים מצינו שצריך לצאת ידי הבריות, כמו שצריך לצאת ידי המקום, יובן זה בבריות אשר

נתן להם האלהים מדע והשכל, לא שיהיה אחראי לכל, ויצטרך לצאת ידי חובתו גם מאיש שוגה ומפתי, וזה ממה שאמר התרגום ברות (ג יא) ארום גלי קדם כל יתבי תרע סנהדרין רבא דעמי, ארום אתתא צדיקתא אנת, ואית בך חילא לסוברא ניר פיקודיא דה'. כלומר עם כי ידעתי יש ויש פתאים ולצים יתלוצצו עלי לאמר ראו שופט ישראל שחמד יופי מואבית אחת בלבו ולא כ"ע דינא גמירי שהמואבית מותרת שזה שלשה ימים בלבד שנתחדשה הלכה עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית, עכ"ל. הרי שלא צריך להמנע ממעשים נכונים בגלל שוטים.

פעם אחת יהודי הגיע עם שאלה לפני מו"ר רבנו יחזקאל אברמסקי זצוק"ל והשיבו שאין לו מה לחוש, וזה היתר גמור בלי שום הרהור ופקפוק כלל, שאל השואל, אבל מה יאמרו הבריות שאינם יודעים את עומק הדין, וילעיזו וירננו לומר שעשיתי שלא כדין?

השיבו רבנו יחזקאל זצוק"ל: ומה אמרו הבריות שהלכו אחרי מטתו של בועז שנפטר למחרת שלקח את רות והמלעיגים אמרו בוודאי לא על חנם מת זה על אתר, אלא מפני שעבר על איסור תורה של "לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'", וזה לקח אשה מואבית ונענש מיד.

ומה היה האמת, שאדרבה, הקב"ה גזר שמבועז ורות יצאו מלכות בית דוד, ומן השמים סובבו את הסיבות והמתינו עד שבועז ישא את רות, ולכן האריך ימים, וכשגמר את תפקידו בעולם, הלך לעולמו.

הרי שאין להתחשב כלל ברשעים שוטים.

ב. מה שהעיר כת"ר שלא תמיד ידעו את הסיבה, הרי כתבנו שצריך להכריז, שמטרתו היא לצורך פיקוח נפש, וזה מותר על פי תורה, ומה שהם נוסעים אסורה על פי תורה.

ובפרט שיתכן שיש בזה גם ענין לנסוע באוטובוס זה, שהנה כשעם ישראל נלחמו עם בני עמון נאמר בפסוק (שמואל ב, יב ל) וַיִּקַּח אֶת עֶטְרוֹת מִלְכָּם מֵעַל רֹאשׁוֹ... וַתְּהִי עַל רֹאשׁ דָּוִד. ופירש רש"י על פי הגמרא בע"ז (דף מד ע"א) תועבת בני עמון מלכם שמו לשון מולך [כלומר שלקחו את הכתר של העבודה זרה ששמו "מלכם] ותהי על ראש דוד - אתי הגתי בטלה. [שאתי הגתי שהיה גוי ביטל את הע"ז, וממילא היה מותר לדוד להשתמש בזה], ולכאורה צ"ב, וכי היו חסרים כתרים לדוד, שהיה צריך להשתמש עם כתר מאוס כזה, ששימש לע"ז?

והשיב מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל שהיה בזה תיקון גדול לעולם, שמקור הטומאה הפך להיות כתר של קדושה. ואולי גם בענינו יש בזה תיקון, שמקור החרפה של עם ישראל שהיא תחבורה ציבורית בשבת, מתקנים את האיסור, והיא כעת נוסעת בהיתר, וכמו שכתב בספר לימודי ה', שהמבשל בשבת, ובסוף הוצרך לחולה לצורך פיקוח נפש, נתברר למפרע שלא עבר על איסור, והדבר דומה למובא בשמואל (ב כג כא). "ויגזול את החנית מיד המצרי, ויהרגוהו בחניתו". כך אנו גוזלים מהם חילול שבת, והופכים אותו לקידוש שמים.

ג. מה שהעיר כת"ר שכל הנסיעה היא מותרת, ורק משום הקל הקל, צריך לנסוע עם האוטובוס.

דברי כת"ר מותאמים לדברי המהרש"ג (או"ח ח"ב סימן יד) שכתב חולה מסוכן הזקוק לתאנה בשבת, וישנה תאנה תלושה שאפשר להציל אותו בה, ובא אחד ותלש מהאילן תאנה אחרת ונתנה לחולה, נהי שבוודאי עשה שלא כדין, מכל מקום אם עבר ותלש לא עבר על איסור תורה, כיון דסוף סוף עשה מלאכתו בשביל חולה שיש בו סכנה, אף שהיה יכול להציל באופן המותר אינו חייב על מלאכה זו, עכ"ד.

אולם מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל סובר שהתולש חייב חטאת, כיון שיש כאן תאנה לפניו אסור לחלל שבת לקטוף אחרת.

ואם כן גם בנדוננו, אם יש לפניו אוטובוס שממילא נוסע, הרי זה כאילו שיש לו תאנה תלושה לפניו, ואם ידליק את המכונת ויסע, לדעת מו"ח זצ"ל, לא עבר על הקל הקל, אלא עבר על איסור נסיעה בשבת, כיון שהיה יכול לנסוע במקום שממילא נוסע. [אמנם יש קצת לחלק, כי תאנה תלושה אין כאן כלל איסור, משא"כ בענינו הנהגה גם נוסע ועובר על הבערה, ומכל מקום מסתבר שכמו שאסור לבעל ולאשה לנסוע בשתי מכונות, כשאפשר לנסוע במכונת אחת, ומסתבר שיש בזה איסור תורה, גם בענינו אסור להדליק מכונת, כאשר יש כבר אוטובוס שנוסע].

בברכת התורה

יצחק זילברשטיין

בס"ד, ערש"ק פ' חקת תשע"ט

לכבוד מעלת הגאון הגדול המפורסם רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

בראש דברי אודה למעכ"ת על שטרח לענות בהרחבה על דברי ואשרי הדור שהגדולים נשמעים לקטנים, ואכתוב הערות:

- א. כשכתבתי ראיתי רק ממה שהביאו לפני שהתפרסם בעיתונות בתור 'חדשות' שעדיף לנסוע בתנ"צ מאשר ברכב פרטי, ולא נכתב שם הפרט החשוב שיעמוד ויאמר שזהו איסור ונוסע רק לפיקו"נ, שזה באמת מוריד מחילול ד'. אבל במחילה זוהי עצה לא מעשית כיון שאדם בנסיעה לבי"ח אין לו סבלנות וכח לעשות את הדבר הזה, ואינו יודע מה תהיה תגובתו של הנהג או של הנוסעים, וממילא אין זה מעשי, וגם הרואים אותו מבחוץ אינם שומעים את הכרזתו והוא חילול ד'.
- ב. משי"כ שמציל את הנהג מחילול שבת: ידוע דברי הבית הלוי שאדם שבין כך מחלל שבת גם שלא לצורך פיקו"נ לא נאמר לו היתר של פיקו"נ, ולכן מעדיפים לקחת נהג שומר שבת כנודע.
- ג. משי"כ שכאן אין עוסקין בדיני הקל הקל, אלא בהיתר, אינני מבין, אם נודה שיש כאן חילול ד' א"כ אינו אפשר בהיתר, וגם ידוע שמרן הגרי"ש אמר להשתמש בטלפון רגיל ולא בגרמא כדי שלא יאמרו שגרמא מותר וכ"ש כאן.
- ד. בעניין אפשר בהיתר: הנה בלקט יושר (סוף הל' יו"ט) כתב בשם מהרי"ל שאדם שהיה לו חולי וצריך רימון ויש לו תלושה ברה"ר ומחוברת בחצרו, ביו"ט ישתמש בזו שברה"ר שמותר ביו"ט ואם יקצוץ חייב מלקות, אבל בשבת אין נפק"מ שגם ביציאה חייבים. ומוכח כשאפשר בהיתר חייב.
- וכ"כ במשנ"ב (רע"ח ביה"ל א') שאם צריך לכבות את הנר בשביל החולה שישן, כשאפשר במחיצה, המכבה חייב חטאת.
- ה. משי"כ בתחילה שאין לחוש שיאמרו שגם החרדים צריכים לזה, כוונתי שיאמרו שגם החרדים סוברים שלנוסעים זהו איסור קל ומותר ועדיף מרכב פרטי, וא"כ עדיף תמיד בשבת לחסוך נסיעות ברכב פרטי.
- ועוד חשבונות: לומר שמציל הנהג מחילול שבת: א' הנהג עושה הרבה דברים בדרך שאינם שייכים ליולדת, בקצרה צריך לפרסם כנגד מה שפורסם שזה רק בתנאי שיעמוד וידע לכולם שהם רשעים אבל לו מותר, ואין זה מעשי כלל.

בכבוד ובהוקרה למעכ"ג

מינאי

ברוך שמואל הכהן דויטש

בס"ד יום א' ד' תמוז תשע"ט

כבוד הגאון הגדול רבי ברוך שמואל הכהן דויטש שליט"א

ראש ישיבת באר מרדכי

שלמכון יסגא לחדא

האגרות השניות התקבלו בברכה, והריני להשיב:

א. אין הכי נמי, מי שאין לו את היכולת והסבלנות להכריז את ההכרזה הזו, אין לו לנסוע באוטובוס, דברינו אמורים לאדם עם תעוזה, שיש לו אומץ לא רק להכריז, אלא גם למחות בנוסעים הסוררים, שנוסעים תוך כדי חילול שבת. השאלה והתשובה נשאלה בבית כנסת ברמת גן, שם מתפללים ולומדים תושבים יקרים שכואב להם החילול שבת, והם אמרו לי שהם אינם נבהלים כלל, והם יכריזו את ההכרזה הזאת בשמחה, כדי למחות על החרפה הגדולה שעומדים להמיט עליהם, ואם כן לאנשים אלו, בוודאי שעדיף לנסוע עם האוטובוס.

ב. דברי הבית הלוי ידועים, והבאנו זאת כמה פעמים בספרנו, ולכן כתבנו שהנוסע יכריז, שבזה הוא מציל גם את הנהג מאיסור, כי הנהג אינו נוסע להכעיס, אלא לתאבון לפרנסתו, ואם הוא ישמע שהוא נוסע לצורך פיקוח נפש, מסתמא לבבו יתהפך, והוא מרגע זה יסע לצורך פיקוח נפש, ולא להכעיס.

ועוד שדברי הבית הלוי אמורים כאשר יש לו לקחת נהג שומר שבת, או אינו שומר שבת, אבל בעניננו, הנהג שאינו שומר שבת ממילא נוסע, ובנסיעתו של היולדת אינו מוסיף מאומה, ובזה מודה הבית הלוי שלא יאמרו לנהג נוסף לנסוע.

ועוד שיעוין בחשוקי עמ"ס נדה (דף לח ע"ב), שבקובץ הערות (סימן מט סק"ג וי) הסכים לדבריו כשהוא אנוס, כיון שרצונו לעבור על האיסור במזיד, וגם אם לא היו אונסים אותו היה עושה זאת ברצון עצמו, כיון שיש גם מעשה איסור וגם רצון חייב. אבל בחולה שמעשה האיסור נדחה, ואסור לו להחמיר על עצמו גם אם יש לו רצון לעשות איסור, אי אפשר לצרף המעשה אל הרצון, שגוף מעשה האיסור נדחה מפני פיקוח נפש.

ועוד שיש פוסקים הסוברים שדברי בית הלוי נאמרו בדרך דרוש, אבל לא נאמרו להלכה ולמעשה.

ג. אמת שבאופן שיש חילול השם, צריך לנסוע עם רכב אחר, אבל אם הוא מכריז שזה מוריד את החילול השם, צריך לנסוע ברכב שנוסע ממילא.

ד. ישר כח.

ה. זה שהנהג עושה עוד דברים שאינם לצורך היולדת, אינו מוריד מזה שאת עיקר החילול שבת שזה הנסיעה, הוא חוסך לו, והרי על כל הבערה והבערה הוא חייב סקילה, ובזה שהוא נוסע עמו חוסך ממנו רבבות של איסורים, ולמרות שיתכן שיעבור על איסורים שאינו יכול לחסוך ממנו, וכי משום כך, לא יחסוך ממנו רבבות של חילולי שבת.

הדברים פורסם בהבלטה שזה רק בתנאי שיעמוד ויודיע לכולם, וזה רק למי שזה מעשי לגביו, וכדברינו לעיל, שיש ברמת גן הרבה תושבים שומרי תורה ומצוות, שהם לא מתביישים בזה שהם שומרי שבת בגלוי, ואינם מתרפסים כלפי המתריסים לחילולי שבת, והם אמרו שאדרכה הם יעדיפו לנסוע באוטובוס כדי לעשות שם מחאה בקול גדול למחות על החרפה הגדולה.

בברכת התורה

יצחק זילברשטיין